

iel, waarin
chikt heeft
r liefde en
het mate-
het ideale

van Satan.
us gaarne

hier.

blbracht is,
id verster-

laartoe.

van eene
zelf weet.
enen waar-
zijde van-

treurende.
allig.

uit het be-
vervullen.

oede meer

en in eigen
ste vraagt.

uw God?

met den
ontbering.

al wie in
pgewassen

en.

staat nog,

il, ik weet

mijn God

vat Ik heb,

en van de

L.

en over het

oor.

at er bonten

tunt, waar-

k beschouwt

niet ziet de

hoewel die

er weinig of

art, wat niet

geeft toch

ik als ware

de moderne

hij 't hoog

ekend. Zulk

duwzij van

zijn bijaldien

ft niettemin

een voor-

ruwen, waar-

nige kringen

ben, dat er

den auteur

geloof aan

rd van zijn

zoo iemand

moedigheid

beledenheid,

h verbaasd

en ik even-

en tijd met

id van het

zijn naast-

ap, isoleert,

rt en daar-

neert.

lenien-tijd-

meest zuivere, maar de zuivere, wanneer hij haar

zuiverheid niet relatief, maar absoluut opvat.

Ten vierde, wanneer hij politiek, schoolwezen, weten-

schap en kunst en zoo menig ander levenssterren

afhankelijk maakt van de institutaire kerk.

Ten vijfde, wanneer men zijn lidmaatschap der

geïnstitueerde kerk praktisch gemoegzaam acht om

het eeuwige leven te beërven.

Alnu dient gowaarschuwd tegen het kerkelijk In-

differentisme.

Vooraf wenschen we er op te wijzen, wat hiermee

niet wordt bedoeld.

Men mag er niet toe rekenen de toenemende on-

kerkelijkheid in onze dagen, want het woord zegt

het zelf, dat van kerkelijk Indifferentisme hierbij

geen sprake kan zijn.

Ook mag hier niet gedacht worden aan die buiten-

landse stroomingen, die van het kerkelijk instituut

als zoodanig niets meer weten willen.

Het kerkelijk Indifferentisme komt op uit de over-

schatting van het leerstuk der heilige algemeene

christelijke kerk. De kerk, in haar aardse verschij-

ningen, wordt tot bijzaak gedegradeerd.

Het meest konsekwente Indifferentisme stelt alle

nuttende kerken met haar kansels, ambten en

belijdenissen op één en dezelfde lijn.

Onderzoeken we de argumenten, die vóór het In-

differentisme worden aangevoerd.

Een van de meest gebruikte argumenten is wel dit:

Christus zal in den dag des oordeels niet vragen,

tot welke kerk als instituut zij hebt behoord. Dit houdt

evenwel geen steek. Christus zelf heeft de insti-

tutaire kerk ingesteld. Kan de kerk als instituut

Hem dan ooit onverschillig worden?

Kerkelijk Indifferentisme gaat gewoonlijk voor uit,

door, maar is integendeel kortzichtig en beperkt

van blijk. Het bepaalt zich tot het tegenwoordige

en negeert de historie. Historische studie zou nitwijken,

hoe achter de kerkelijke verschillen een strijd om

de waarheid ligt.

Er zijn echter ook vormen van kerkelijk indiffe-

rentisme, welke men met moeite ernstig nemen kan.

Men redeneert daarbij wel op ongeveer dezelfde

manier, als wij totnogtoe bespraken.

Men doet scherp uitkomen het betrekkelijke van

elk kerkelijk instituut.

Men beroept zich evengoed op de heilige, alge-

meene, christelijke kerk.

Doch men poogt daarmee praktijken te dekken,

welke allerlei willekeurige motieven achter zich

hebben.

In onze groote steden komt het niet zoo zelden

voor, dat jongelui, die een taalacte willen behalen,

meer of minder geregeld naar de Engelsche of

Fransche kerk gaan.

Zij gebruiken den kerkdienst als taalcursus.

Vermaant men hen, dan verweren zij zich, dat

men toch ook in vreemde talen wel God kan ver-

heerlijken.

Waarom zou het verboden zijn twee vliegen in

één klap te slaan en tegelijk op het geestelijke

heil als op hun toekomstige maatschappelijke po-

sitie bedacht te zijn?

Het behoeft geen betoog, dat zij het op dat

oogenblik met hun geestelijk heil niet erg nauw

nemen.

Als men hen aantoon, hoe het modernisme in

die kerk is binnen gedrongen, geven zij de meest

verwarde antwoorden.

Herinnert men hen aan hun belijdenis, dan dringt

het vaak niet tot hen door, hoe hun kerkelijk

gedrag door ontrouw wordt gekenmerkt.

die de zelfbeheersching mist om het gif van zulk

een geschrift onaangetoerd te laten. Ik heb dit

den heer Van Gorkum zelf gezegd. Gij begrijpt

hieruit tevens, waarom ik geen anti-kritiek gaf.

Verder verscheen nog een brochure: Het Mo-

dernisme, een Fata Morgana op christ-

elijk gebied. Lezing van Dr A. Kuyper,

Eerlijkheidshalve geven zij soms toe, dat zij daar

geen zielevoedsel ontvangen, maar dit schijnt hun

niet te hinderen.

De gedachte aan hun examen achtervolgt hen,

tot in de kerk toe.

De meest zuivere kerk en de volstrekte gehoor-

zaamheid aan Christus zijn in hun bewustzijnsver-

nauwing tot klanken geworden.

Eerzucht en materialisme bepalen hun oordeel

over de kerk als instituut.

En zijn ze voor het eene examen geslaagd, dan

bereiden ze zich weer voor het andere voor.

Dan krijgt een andere kerk weer de klandisie.

Totdat zij afgestudeerd zijn.

Maar dan hebben zij in den regel ook de liefde

tot eigen kerk verloren.

Zij deelen zich maar al te dikwijls in bij de

intellectueelen, die boven de kerk verheven zijn.

Hun spraak maakt hen aanstands openbaar.

In een ander geval is het het kunstgevoel, dat tot

kerkelijk indifferentisme leidt.

Ook hier begint het euvel niet zelden zich in

de jeugd reeds te openbaren.

Jongelui van buitengewonen, ook wel van mid-

delmatigen, zelfs van benedenmatigen muzikalen

aanleg gaan naar kerken, waar uitnemende orga-

nisten het klavier bespelen.

Of ook voelen zij zich aangetrokken tot het litur-

gisch element in den eeredienst van andere kerken.

Zij geven er soms hoog van op, hoe hun ziel

wordt opgetrokken, als zij maar onder de machtige

booggewelven van een kathedraal zijn gezeten of

als op plechtigen toon de liturgie wordt gelezen

of als meesterlijke begeleiding het koraal door de

majestueuse ruimte doet dreunen.

De prediking is voor hen bijzaak geworden.

Zij verwarren kunstimpresie met religieuze aan-

doening.

En het kost kracht, hen die zich op dit pad

hebben begeven, van dwaling te overtuigen.

Wanneer hun eigen kerk hun ook zulk artistiek ge-

not verschaft, zouden zij niet in den vreemde

beurten.

Zij nemen het uw kerk kwalijk, dat die niet

meer met hun behoeften rekt.

Schoonheid gaat bij hen boven waarheid.

Zij willen, zonder dat zij het weten, den strijd

onzer vaders tegen de verkerkelijking van de kunst

en de verkunstiging van de kerk ongedaan maken.

Onkerkelijk wenschen zij niet te worden.

Maar de kerk, die het meest hun kunstaspiraties

in het gevele komt, heeft hun sympathie.

Ook dit kwaad heeft zonen van Gereformeerden

huize aangetast.

Het gebod huns Konings weegt hun niet zwaar.

Weer anderen hebben tot hun kerkgaan een bij-

zonderen prikkel noodig.

Nieuwsgierigheid of persoonsvereering zijn hun

kerkelijke drijfveren.

Hier is er een, die elken nieuwen predikant na-

hoop, in welke kerk deze ook predikt, als hij maar

orthodox is.

Reeds in Confidentie, 1873, blz 20 kon hij

schrijven:

En nu, mijn Fata Morgana, leg deze lezing

eens naast het laatste werk van Strauss, zoo ge

het in eigendom bezit, op uw schrijfbureau, en

zeg mij of zich pijnlijker bevestiging van mijn aan-

klacht tegenover onze moderne tegenstanders denken

laat?

In later dagen heeft Dr Kuyper voor het Moder-

nisme wel eens minder fraaie beelden gebruikt

dan dat van de „Fata Morgana”. Zoo noemde hij

het in De Standaard (Juni 1903) „een uitge-

knepen citroenschil, waar geen druppel meer uit-

komt”. En in De Heraut van 11 November 1900

sprak hij van „een geestelijk bankroet, zooals het

bij geen andere richting zijn weerga vindt. Een

weggestorven zijn bij levenden lijve”.

Toen in 'n volgend nr van De Heraut, 9 Dec.

1900, de Hoornsche Predikantenvergadering tegen

deze voorstelling opkwam, antwoordde Dr Kuyper:

Dat de moderne levensbeschouwing een toekomst

had, is nooit door ons betwist. Ook niet in Fata

Morgana. Maar wel, dat de moderne richting

als kerkelijke, als godsdienstige zienswijze gedaan

zou krijgen. En dit nu blijft zoo, ook na wat

de heeren te Hoorn over de galvanisatie, zoo

mogelijk, van hun doode hebben geredekaveid. Als

kerkelijke, als de godsdienstige behoefte bevredi-

gende richting is het Modernisme gekomen

en gegaan.

Reeds eerder, 5 Mei 1895, had hij dan ook in

De Heraut geschreven naar aanleiding van de

erkenntenis op de Moderne Theologen-vergadering,

dat een Moderne geen theologie meer had:

Nederland, de Moderne theologie is onder-

gegaan, en daarentegen is uit de Nachtschool de

Calvinistische theologie weer aan het opkomen.

Dat het nu hiertoe komen moest, lag in den

aard der zaak. Theologie onderstelt een bijzondere

openbaring, en waar deze bijzondere openbaring

geloofend wordt, smelt de filosofie ze in haar

smeltkroes op.

Deswege was de Moderne theologie sterk, zoolang

ze afbrak wat stond, maar werd klein en bleek ze

Hij verslijt soms meer predikanten in een jaar

dan schoenen.

Dit blijft vaak zoo bij hem, zoolang zijn voeten

hem kunnen dragen.

Daar geeft er een sterke voorkeur aan een be-

paalden predikant.

Of deze Gereformeerde, Hervormd of Luthersch

is, doet er niet toe, mits hij maar iets pikants

heeft.

En het is merkwaardig, waarin dat pikante al

wordt gezocht.

De een wordt geïmponeerd door de stem van

den dominee.

De ander door zijn excentrieke gestes, b.v. een

beweging, alsof hij zich steeds maar haren uit het

hoofd rukt.

De derde door zijn druk-doen.

De vierde door zijn aan de kaak stellen van

kerkmenschen.

De vijfde door zijn gebruik van stereotype uit-

drukkingen als eeuwigheids- en al in hun verschil-

lende samenstellingen.

De zesde door zijn onbegrijpelijke uiteenzettingen,

die hij met een handbeweging als wroette hij in

den schoot der aarde, uit de diepte ophaalt.

De zevende door zijn behandeling van actuele

onderwerpen als sport, bioscoopgevaar, het zoeken

van den hedendaagschen mensch naar God enz.

Hiermee zijn we nog niet aan het eind van de